

hos oss. Den bør finnes på alle norske skip, både på Sjøforsvarets fartøyer og i handels- og fiskeflåten.

Trond Vartdal
skipslege
Kongeskipet Norge

Når pasienten er annerledes

Anbjørg Ohnstad, Kirsti Malterud, red.

Lesbiske og homofile

i møte med helse- og sosialtjenesta

183 s, tab, ill. Oslo: Samlaget, 2006.

Pris NOK 299

ISBN 82-521-6574-5

«For i Sandhed at kunne hjelpe en anden, maa jeg forstaa mere end han men dog først og fremmest forstaa det, han forstaaer,» skrev Søren Kierkegaard. Dette er utgangspunktet for denne boken som først og fremst kan

leses som et opplysningskrift om homofili. Forfatterne ønsker dessuten å minne heterofile behandlere – som er majoriteten – om at homofile pasienter ikke nødvendigvis flagger sin seksuelle legning i møtet med helsevesenet. Uten en bevissthet om annerledeshet vil mange av oss trække feil i forhold til pasienter som altså har en annen referanseramme enn vår egen. Målgruppen er ifølge baksideteksten «alle profesjonsutdanninger innan helsevesenet, og for legar, psykologar, familieterapear og andre helse- og sosialarbeidarar utan spesielle forkunnskapar om homofili».

De 13 kapitlene er forfattet av like mange bidragsyttere, med ulik fagbakgrunn. Stoffet er delt i to hovedbolker. Første del av boken omhandler identitet og levekår, den andre delen tar for seg helse og sykdom i klinisk praksis. Temaene spenner vidt, fra feministisk teori om kjønnsrett til klinisk lærestoff om seksuelt overførbare sykdommer.

Som opplysningslitteratur fungerer denne boken godt og vil kunne leses med stort utbytte av studenter og kolleger med lite forhåndskunnskap om homofili. Spesielt synes jeg den første delen ga en dypere innsikt i hva denne «annerledesheten» består i og hvordan den oppleves – på godt og vondt. Kapitlene om lengselen etter normalitet (om unge homofile og selvmordsforsøk) og eldre homofile menn (diskresjon og verdighet) gjorde særlig inntrykk i kraft av de personlige beretningene om lidelse og skam.

Den andre delen inneholder lite nytt og bidrar i mindre grad til refleksjon utover altså å minne om den lesbiske og homofile pasienten. Når man i kapitlet om forebyggende arbeid blant ungdom advarer mot

å problematisere homofili, opplever jeg at det er å fastholde en virkelighetsforståelse som ikke lenger er gyldig. Det er et tankekors for denne leseren at en bok som omhandler og problematiserer seksualitet – eksplisitt skrevet på vegne av begge kjønn – er forfattet av ti kvinner og tre menn (hvorav en transseksuell).

Boken anbefales, særlig for leger og annet helsepersonell som kommer i kontakt med ungdom i jobben sin. Jeg håper også at den vil vekke debatt.

Elisabeth Swensen
Tidsskriftet

Bred helsepolitisk gjennomgang

Kjeld Møller Pedersen

Sundhedspolitik

Beslutningsgrundlag, beslutningstagen og beslutninger i sundhedsvæsenet. 718 s, tab, ill. Odense M: Syddansk Universitetsforlag, 2005.

Pris DKK 348

ISBN 87-7838-979-8

Professor Kjeld Møller Pedersen ved Syddansk Universitet i Odense er en av nestorene innen nordisk helsepolitisk og helseøkonomisk forskning og undervisning. Han har i tillegg bred faglig-administrativ bak-

grunn, både som medlem av den danske Sygehuskommisjonen, som medlem i den danske regjeringens Rådgivende Utvalg for Sundhedsvæsenet og som direktør for Sundhedssektoren i Vejle Amt. Om ikke dette skulle være nok – han har på et tidspunkt i karrieren også vært direktør i Lego – de med byggeklossene (!).

Møller Pedersen vendte tilbake til universitet i 1999 og har i perioden som har gått forfattet et bredt utvalg av artikler om helsepolitiske emner. Om lag 25 av disse er nå samlet mellom to permer. Boken spenner vidt. Den begynner med samfunnsvitenskapelige teorier og grunnlagsproblemer, gir illustrasjoner på ulike former for økonomiske analyser som nytte-kostnad-analyse, analyser av strukturbeslutninger og medisinsk teknologivurdering før den går over i kapitler som tar for seg ulike deler av den danske helsesektoren. Også her er boken omfattende. Den omhandler blant annet fritt sykehusvalg, tannhelsetjenesten, allmennpraksis, legemidler, kvalitet, prioriteringer og etiske spørsmål.

Helsepolitikk er ikke et klart avgrenset fag, men forfatteren gjør sitt for å rydde opp. Han gir for eksempel illustrasjoner på forskjellene mellom beskrivende, forkla- rende og normative analyser som kan være

nyttige, kanskje spesielt for akademikere fra andre fag enn de samfunnsvitenskapelige.

Av særlig relevans for norske forhold er kapittel 15 om behovet for strukturrendringer i sykehussektoren. Her diskuteres størrelsen på de danske amtene, om det fortsatt bør være folkevalgt styring av sykehussektoren, om det skal være elementer av frihet i beskatningen på amtsnivå og om primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten (fortsett) skal ligge på samme nivå. Møller Pedersen er klar i sine anbefalinger. Det er behov for strukturelle endringer, men den lokale handlingsfrihet må beholdes og allmennelegene bør ligge på samme administrative nivå som sykehusene.

De siste seks kapitlene omfatter alle spørsmål knyttet til prioriteringer. Forfatteren går gjennom danske case på feltet, leder oss gjennom de viktigste begreper, trekker paralleller til grunnleggende etiske problemstillinger og gir en bred internasjonal oversikt over hvordan prioriterings-spørsmål er håndtert.

Boken er viktig for dem som vil ha en noe mer prinsipiell inngang til diskusjoner som også føres i vårt land. Den vil i tillegg på en god måte fungere som tillegg til en tradisjonell lærebok i undervisningssammenheng.

Terje P. Hagen

Institutt for helseledelse og helseøkonomi
Universitetet i Oslo

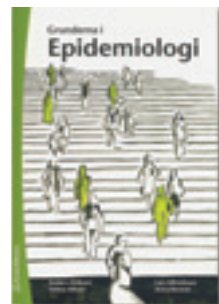
Innføring i epidemiologi

Anders Ahlbom, Lars Alfredsson,
Tobias Alfvén et al.

Grunderna i epidemiologi

3. utg. 134 s, tab, ill.

Lund: Studentlitteratur, 2006. Pris SEK 171
ISBN 91-44037-12-0

Dette er en innføringsbok i epidemiologiske begreper, metoder og studiedesign. Den ble utgitt for første gang i 1981 av Anders Ahlbom og Staffan Norell, og foreligger nå på svensk i en oppdatert 3. utgave og

med endret forfatterliste etter Staffan Norells død.

Ifølge forordet er målgruppen personer uten særlige forkunnskaper i medisin og statistikk – først og fremst studenter i grunnutdanning innenfor medisin, helsefag og samfunnsvitenskap.

Boken er inndelt i 11 kapitler fordelt på 134 sider. Innledningskapitlet presenterer eksempler på hvordan epidemiologisk forskning og kunnskap anvendes på en rekke ulike akutte og kroniske sykdoms-

grupper. Deretter tar forfatterne for seg grunnleggende begreper innen deskriptiv og analytisk epidemiologi, hvorav de viktigste er mål for sykdomsforekomst, absolutte og relative mål for sammenlikning av sykdomsforekomst i ulike grupper, årsaksbegrepet, målefeil, prinsippene for screening, og problemer knyttet til over- og underdiagnostisering. Enkelte av de svenske fagterminologiske begrepene avviker fra norsk språk, men forfatterne gjengir mange sentrale begreper i engelsk oversettelse slik at leseren kan jamføre dem med tilsvarende begreper i engelskspråklige lærebøker. Forfatterne har også funnet plass til omtale av diagnosekriterier og en kort beskrivelse av ICD-10-systemet for klassifisering av sykdommer. Prinsippene for aldersstandardisering blir gjennomgått, og ulike typer studiedesign innen epidemiologisk forskning blir beskrevet. Etter hvert kapittel følger en serie spørsmål og regneoppgaver som inviterer leseren til en aktiv læringsprosess. Svarene er samlet bakerst i boken. Det finnes også et kapittel om dataanalyse. Her vises formel for utregning av konfidensintervall for prevalens, insidens, og for relativ risiko. Dette kapitlet er svært kortfattet og forutsetter at leseren har grunnleggende kunnskap i statistikk fra før.

Forfatterne har lagt vekt på å skrive kort og konsist. Dessverre har dette ført til at enkelte vanlig brukte epidemiologiske begreper og metoder bare så vidt blir nevnt, og ikke forklart. Enkelte begreper som erfaringsmessig er vanskelige å forstå for nybegynnere i faget, blir ofret liten plass. Prinsippene for randomiserte intervensjonsforsøk blir bare så vidt omtalt under kapitlet om kohortstudier, og det viktige prinsipielle skillet mellom observasjonsstudier og randomiserte kontrollerte intervensjonsstudier er ikke gjort tydelig. Metaanalyser, som i økende grad blir utført og vektlagt, men som slett ikke er uten svakheter, blir heller ikke diskutert. Gjennomgående er det lite bruk av eksempler fra reelle studier, få figurer, og nesten ingen henvisninger til andre bøker og artikler for videre lesning. De mange oppgavene etter hvert kapittel og svarene på disse veier likevel noe opp for den snau teksten.

Alt i alt er dette en grei innføring i viktige epidemiologiske begreper og metoder for nybegynnere i faget. Boken er så kortfattet at den fremstår mer som et utvidet kompendium enn som en lærebok innen faget. Den dekker ikke hele pensum i epidemiologiske metoder og begreper, og er derfor ikke egnet som en selvstendig lærebok i medisinstudiet og folkehelseutdanningen. Den kan være et alternativ, men har ingen åpenbar fordel fremfor andre introduksjonsbøker i epidemiologi som allerede er tilgjengelig på det norske bokmarkedet.

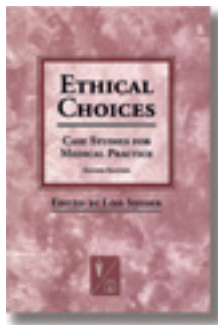
Inger Njølstad
 Institutt for samfunnsmedisin
 Universitetet i Tromsø

Spennende etiske diskusjoner

Lois Snyder, red.

Ethical choices

Case studies for medical practice. 2. utg. 188 s.
 Philadelphia, PA: American College of
 Physicians, 2005. Pris USD 30
 ISBN 1-930513-57-7

Her presenteres til sammen 28 kliniske historier med ulike etiske dilemmaer som kan oppstå i en leges hverdag. Innledningsvis gis det også en kortfattet introduksjon i medisinsk etikk. Hver historie er etterfulgt av etiske drøftinger, som

blant annet er basert på etiske prinsipper utviklet av bokens utgiver – American College of Physicians. Dette er en forening for generelle indremedisinere og tilhørende subspecialister i USA.

Redaktøren av boken, Lois Snyder, har fått hjelp av til sammen 26 medforfattere, hovedsakelig leger med interesse for medisinsk etikk. Selv om alle historiene inneholder indremedisinske problemstillinger, reiser historiene etiske utfordringer som burde ha relevans for de fleste leger og medisinstudenter. Også andre som jobber i helsetjenesten, for eksempel sykehusledere, vil kunne ha glede av de etiske vurderingene.

Aktuelle etiske utfordringer som drøftes er bl.a. kliniske prioriteringer, behandlingbegrensning, «nytteløs» behandling, pasientens rett til å kreve utredning og behandling, feilbehandling, kollegial uenighet, immigranternes helsetilbud, legemiddelindustriens rolle i klinisk praksis, elektronisk pasientjournal, og helsetjenestens insentivsystemer. Historiene er fengende og drøftingene relativt konkrete og praktiske, samtidig som de ofte trekker inn mer generelle prinsipper og konsensusformuleringer. Noen steder skilr deler av drøftingene over i fromme ønsker, men alt i alt er dette en svært jordnær og pragmatisk bok. Til hver drøfting er det henvisninger til relevant litteratur. Litteraturhenvisningene inkluderer bl.a. ulike veiledere og konsensusuttalelser, men også empirisk forskning som gir kjøtt på beina i de etiske diskusjonene. Henvisningene kunne trolig vært noe bedre oppdatert for en del av temaene. Noen av historiene og drøftingene er unødvendig like, og jeg savnet en tydeligere struktur. For eksempel er det en del drøftinger som mangler en tydelig konklusjon.

Boken er skrevet i en amerikansk kontekst hvor markedsmechanismene er sterkere, insentivsystemene annerledes og jusen mer fremtredende enn det vi er vant

til i Norge. Likevel burde innholdet ha stor overføringsverdi til de etiske utfordringene som norske leger møter eller kommer til å møte de neste årene.

Funksjonen til denne type bøker er ikke å gi en fullstendig innføring i fagfeltet medisinsk etikk eller endelige svar på vanskelige dilemmaer, men heller å presentere aktuelle etiske utfordringer, fruktbare strategier for å håndtere vanskelige etiske spørsmål og å gi leseren noen nye perspektiver. I så måte er dette er en vellykket og gjenomarbeidet bok.

Reidar Pedersen

Senter for medisinsk etikk
 Universitetet i Oslo

Kort og godt om (indremedisinsk) akuttmedisin

Johan Hulting, red.

Matell-Reichards Akuttmedisin

432 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2005.
 Pris SEK 358
 ISBN 91-44-03909-3

Dette er den 8. og en totalt omarbeidet utgave av Matell-Reichards velkjente *Akuttmedicin* som kom ut første gang i 1971. Boken omhandler kun den indremedisinske delen av akuttmedisinen og har nå fire forfattere som alle

er indremedisinere med akademisk bakgrunn – hvorav tre er kardiologer. Den har en moderne og tiltalende disposisjon idet den starter med en slags generell del med tre kapitler som omtaler «Akuttrummet» og vår initiale håndtering av pasienten der. Dette er viktig fordi mine anestesikolleger mener at det er særlig her vi indremedisinere har mye å lære... Deretter følger et kapittel om symptombasert differensialdiagnostikk og et kapittel om inngrep og prosedyrer. Disse er alle velskrevne og følger stort sett de retningslinjer vi kjenner her i landet. Det eneste som halter litt, er disposisjonen under inngrep og prosedyrer som er ordnet alfabetisk og som ikke virker helt logisk på denne anmelderen.

Den spesielle delen omfatter 11 kapitler som stort sett er disponert etter de indremedisinske subspecialiteter. Tromboseproblematikk og karsykdommer er slått sammen med kardiologi i sirkulasjonskapitlet. Det er et eget kapittel om forgiftninger og «omgivningsmedisin» som omfatter drukningsulykker, elektrisitetsrelaterte ulykker og hypo-/hypertermier. Nevrologi og revmatologi er også tatt med, men det skurrer litt hos meg at bursitter og tendinitter er gitt plass i en bok med denne intensjonen.